

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Joh. Jonstoni Thaumatographia Naturalis

Jonston, Jan

Amstelodami, 1661

Caput XXVI

urn:nbn:de:bsz:31-97032

ratè de eo instrui cupit, *Bauhini de lapide Bezoar tractatum* inspicit.

CAPUT XXVI.
DE AURO.

Actum de Mineralibus hæcenus, succedunt Metallæ, primò, Aurum. Hoc in propria invenitur vena, & in faxis splendore candidis, in pyrite item propriis, inferri aliquoties. Repertæ in Hispania decem libras excedentes massæ, arato in Galitia scissum, *Lusim. l. 44.* In montibus Giloviensium pondo duodecim avulsam de silice massam, scribit *Dubravius*. Venesslao Regi exhibitam addit. A formicis apud Indos (magnitudine hæc Egypti luporum) egestum & confervatum. In Æthiopiæ maris Insulis tanta ejus copia, ut Equos talento incolæ permutarent. *Plin. l. 6. cap. 36.* Rerum uni nil igne decedit; imo quo sæpius arsit proficit ad bonitatem. Limonis tamen succus hostis est ponderi; *Lemnius Occult. l. 2. cap. 36.* Et si auro liquescenti gallinarum membra misceantur, consumunt. *Plin. l. 29. cap. 4.* Calorem animalium aliquid in illud posse *VVendlerus testatur in prognostico anni 1619.* Saginata à quodam Gorlicensi Senatore gallina est, & quatuor circiter volumina auri malleando in folia ducti comederat. Mactata pura inventa est inus: in pectore tres aureæ liveæ visæ; artifex obduxisse credebatur. In alterius occisæ ventriculo, nummos aliquot ad medietatem consumptos inventos, scripsit *Schnitzerus Epistol. 50.* Huc facit & id quod *Zacharias à Puteo* habet *In Clavi Medica Spagirica & Chirurgica.* Dum Patavii, inquit studii operam darem, accidit quod Gallina domestica mensam adscendit, super quam muliebria ornamenta reperiebantur, & inter alia preciosa quedam margarita (que pendebat annexa cuidam inauri industrie ab artifice constructæ, & quibusdam aureis cucullis circumcirca obductæ) quam margaritam una cum inauri gallina deglutivit, & deinde quatuor

quatuor aut quinque horis transactis predictæ inauris ja-
ctura detecta, ancilla quadam id fecisse gallinam pens-
tauit, quoniam superioribus diebus eandem gallinam
quandam Italis Gazetam dictam, deglutivisse animad-
vertit. Itaque gallina illa interfecta, statimque ei ven-
triculo semoto ac inciso, una cum margarita in aurem
nondum in ventriculi cavitatem trajectam, sed in e-
jusdem orificio contentam, calidissimam, tactuique ce-
re instar cedentem invenimus, & ipsius ornamenta pe-
nè ab ejusdem calore consumpta erant, que inauris bre-
vi temporis curriculo deinde cum refrigerationem susce-
perit, ac caliditatem contractam dimiserit, dura eva-
sit, sicuti prius reperiebatur, omni ejus forma orbata,
ac demum cum altera inauri ponderata, tertiam par-
tem ejusdem ponderis penè amiserat. Sed ut ad aurum re-
deamus. Nullum metallum laxius dilacatur aut nume-
rosius dividitur, utpote cujus uncie in septingenas &
quinquagenas pluresque bractæas, quaternum utrobi-
que digitorum spargantur. *Plin. l. 33. cap. 3.* In fila
tenuari, & sine bombycina etiam texti, non est quod
comprobem. Nota moderna luxuria. Agrippinam *Pli-
nii* vidit ætas, edente Claudio navalis prælii spectacu-
lum, assidentem ei, indutam paludamento auro tex-
tilli, sine ulla materia. Quamvis vero igni invictum
persistat, chymicè tamen resolutum tam spirituosum
evadit, ut si vel ferrea ageretur spatula, vel alio inca-
lescat modo, mox cum sonitu flammam concipiat,
& potentius unius ejus operatur scrupulus, quam di-
midia pulveris tormentarii libra. *Crollius citante Sen-
nerto, cap. 18. de Cons. & Dissen. Chymicorum.* Pau-
ca certe ejus grana perpendiculariter centrum versus
si ferantur, mensam ligneam transverberare valent.
Quercetian. Causa spiritus nitri & sulphuris auri con-
tracticæ: Cum enim oleum vel sal Tartari, solutio-
ni auri infunditur, sal Tartari se cum sale commu-
ni, imò Alumine & Ammoniaco unit, atque hinc
sibi relictum aurum ad fundum descendit, & si quid
de salibus his cum auro relinquitur, id aqua calida
abluitur. *Sennertus de Consen. & Dissen. Chymic. &*

Galen. cap. 19. Relinquitur vero solus nitri spiritus, qui se auro univir penitus. Is ergo si incalcescat, sulphuris auri percipiens præsentiam, & sese opponit, vires conjungit, & impetu facto ac cum strepitu erumpit, atque accenditur. Reddi an possit potabile disputatum hæcenus; posse experientia demonstravit. Nam Clarissimus vir Franciscus Antonius Londinensis Medicus in formam mellis redegit, ut probaretur, certas, ad præcipuos Germaniæ Medicos, doses misit. *Johan. Vincent. Finchius in Enchiridio Dogmatico Hermetico.* Nullam tamen alendi vim habere existimat *Heurnius l. 1. aphor. 14.* Quia inter aurum potabile & solidum præter concretionem & fusionem nihil interest: Etsi purioribus nequit homo ali Elementis, inanimatis & destillatis ali difficulter poterit: Fieri etiam posse, factum ostendit. Libram unam argenti vivi unica liquoris rubicundissimi guttula in aurum Kellejus Anglus convertit; & tantarum hic pulvis virium, ut uno grano quinque tingeret millia, & uno decem circiter auri puri extraheret uncias. *Sennert. de Consens. & Diss. c. 2.* Quid & *Theophrastus* fecerit, notum ex *Neandro*, notum ex *Oporino*. *Neander in Geographia. Oporinus in Epistolis Nicolaus Mirandulanus* Carpi aurum ex ære fecit, fecit & Hierosolymis: suntque tantorum testimonia, ut impudens sit rejicere. *Picus Mirandula Apollinaris* plus quam viginti se tenere aurum conficiendi modos sancte affirmabat. Hinc illi Romæ Epitaphium, *Auri ex plumbu collectori.* Quidam specie differentia inter se permutari non posse judicant. Quid obstat, non video. Forma plumbi in aurum non convertitur, sed decedente, subsequitur ista. Materiæ ubi communitio, symbolizatio ibi sit necesse est. Plantæ in sua perfectæ forma species, in chylum nihilominus mutantur. Nec fucatu putetur. Formæ rectum nobis ignotæ sunt, ex proprietatibus cedit notitia; huic cum omnes inhæreant, quis dubitationi locus? Difficile id tamen & caute tentandum. Chymicus excellens *Penotus* erat, quam miserè in extremo suos canos deposuerit senio, notum doctis.

VOX

Vox illius
gratiæ
tarum.
copia, om
rullis vent
habebat,
gypsi filiz
gryla in
nia iuncta
plerumq
tente, aut
autifodin
& unâ in
dum get
tuto aut
lexand. a

D
A Rge
duob
geni fo
cennena
thamens
ante aliq
Bohemix
far, in dec
fena. Itac
prope No
(pars hor
io equest
veto alique
Snebergi r
dicent: Fre
tamen ejus
pondo dece

Vox illius. *Se si alicui malum vellet quem aperta vi ag-
gredi non valeret, auctorem ipsi Chymia exercenda fu-
turum. Sennert. lib. cit.* Cæterum varia ex auro facta
opera, omnibus exploratum est. Heliogabalus aureis
vasis ventris excepit onus. Xerxes platanum auream
habebat, sub qua consueyerat sedere. Rex quidam Æ-
gypti filia cadaver in vaccam deauratam condidit. *A-
gricola in observ. Metallicis.* In citiore verò Germa-
nia intra Danubium vites extitisse, quæ claviculas &
plerumque candicantia folia ex puro auro germina-
rent, author est *Alexander*. Causa additur. Cum ibi
aurifodinæ sint, subtus coalescere in radicibus autum
& unâ ingenium ac condensatum occulta origine,
dum germina emittunt vires, mirabili naturæ consti-
tuto aut decreto stellarum, aurum simul erumpere. *A-
lexand. ab Alexandro l. 4. genial. dierum.*

CAPUT XXVII. DE ARGENTO.

Argentum purum multis in locis effossum est: in
duobus tamen in Germania præsertim. Ex Sneber-
genfi fodina tantum est extractum, quantum vicies
centena aureorum Rhenanorum valerent millia. Aber-
thamensis centum quinquaginta millia dedit. Tantum
ante aliquot centenos annos Fribergensis, quantum
Bohemiæ regnum empturo suffecisset. *Agricola in præ-
fat. in decem fossil. libros ad Henricum Principem Mi-
sena.* Itaque Henricus Princeps grandem ex argento
prope Northusam statuit arborem, ut eorum foliis
(pars horum aurea, pars argentea) nobiles qui feliciter
in equestri decertassent certamine, donaret. Grandes
vero aliquando eruuntur massæ. Tempore Alb. Saxonis
Snebergi tanta, ut ea loco mensæ in fodina usus fuerit,
dicens: *Fredericus Imperator potens & dives est, hodie
tamen ejusmodi mensam non habet.* In valle Ioachimica
pondo decem Talentum Articularum quondam eruta
dici.